

به نام خدا

خلاصه گزارش اظهارنظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح قانون انتخابات ریاست جمهوری»

طرح مسأله و بیان موضوع

تجربه برگزاری انتخابات در ادوار گذشته، بعضی از ابهامات و نواقص قانون انتخابات ریاست جمهوری را که در تاریخ ۱۳۶۴/۴/۵ در ۹۴ ماده به تصویب رسید، آشکار ساخت. برای نمونه، یکی از جدلانگیزترین موضوعات قانون فوق‌الذکر، شرایط داوطلبان ریاست جمهوری است که همواره قبل از شروع هر دوره انتخاباتی، به مبحثی چالش‌برانگیز تبدیل شده است. در مقدمه توجیهی طرح اصلاح قانون انتخابات ریاست جمهوری نیز، دلیل اصلی ارائه طرح، مشخص شدن نقاط ضعف ناشی از اجرای قانون مذکور در نه دوره گذشته انتخابات و ارائه راهکارهایی در جهت رفع نواقص و کاستی‌های آن بوده است. مطابق طرح پیشنهادی، ۱۱ ماده از قانون فعلی انتخابات ریاست جمهوری مصوب ۱۳۶۴ و اصلاحیه‌های بعدی آن، اصلاح گردیده است.

لزوم قانونگذاری

با توجه به نقایص و ابهامات موجود در قانون انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۴ و اصلاحیه‌های بعدی آن، بازنگری و تجدیدنظر در مفاد قانون مذکور، امری ضروری و غیرقابل اجتناب است. اما طرح پیشنهادی فعلی برای اصلاح قانون مذکور، دارای پاره‌ای ایرادات اساسی است که در صورت عدم توجه، نه تنها نمی‌تواند نواقص و کاستی‌های قانون فعلی را مرتفع سازد، بلکه چه بسا مشکلات و معضلات تازه‌ای را نیز در پی خواهد داشت.

عدم مطابقت با اصول قانون اساسی

طرح حاضر دارای پاره‌ای ایرادات بنیادین و اساسی است که اهم آن‌ها به شرح ذیل است:

۱. در ماده (۵) طرح پیشنهادی، وزارت کشور به‌عنوان نهاد اجرائی انتخابات، حذف و کمیسیون خاصی جایگزین آن شده است. این رویه، مغایر اصل شصتم قانون اساسی است زیرا اجرای هر قانونی برعهده قوه مجریه است و مطابق اصل یاد شده «اعمال قوه مجریه جز در اموری که به‌طور مستقیم برعهده رهبری گذارده شده، از طریق رئیس‌جمهور و وزرا است». به این جهت، اعمال قانون انتخابات نیز جزو وظایف دولت است که از طریق وزارت کشور اعمال می‌شود.

۲. به‌علاوه بر اساس اصل یکصد و هجدهم قانون اساسی، مسئولیت نظارت بر انتخابات ریاست جمهوری طبق اصل نودونهم قانون اساسی، برعهده شورای نگهبان است. بنابراین واضح است که تفویض اختیار نظارت بر انتخابات ریاست جمهوری، خیرگان رهبری، مجلس شورای اسلامی و همه‌پرسی به کمیسیون انتخابات پیشنهادی، آن هم در قالب قانون عادی، خلاف نص صریح اصول نود و نهم و یکصد و هجدهم قانون اساسی است.

۳. در ماده (۷) طرح پیشنهادی، به‌منظور اصلاح ماده (۳۵) قانون فعلی انتخابات ریاست جمهوری که در مقام بیان شرایط داوطلبان انتخابات ریاست جمهوری است، مواردی ذکر شده که مهم‌ترین ایراد آن مغایرت با تفسیر ارائه شده شورای نگهبان از اصل یکصد و پانزدهم قانون اساسی است. بر این اساس، درخصوص شرایط مندرج در اصل یکصد و پانزدهم قانون اساسی، اراده قانونگذار بر آن بوده تا از طریق «کلی‌گویی» در شرایط انتخاب‌شوندگان، ضمن تضمین این جنبه از آزادی‌های سیاسی برای عامه مردم، مانع تحدید مشارکت اراده عمومی در انتخابات ریاست جمهوری شود. نظریه تفسیری شورای نگهبان نیز مؤید همین ادعاست. براساس نظر این شورا، «علاوه کردن شرایط یا در نظر گرفتن موانع، در کنار شرایط مصرح در اصل یکصد و پانزدهم قانون اساسی، با اصل مذکور مغایرت دارد». نظر به توضیحات فوق، پیشنهادات مطروحه برای احراز شرایط داوطلبان ریاست جمهوری، خلاف اراده قانونگذار اساسی و مغایر با اصول متعدد قانون اساسی از جمله اصل بیستم است.

نتایج بررسی و پیشنهاد

با وجود ضرورت و نیاز به قانونگذاری در موضوع مطروحه، طرح مذکور نیاز به اصلاح اساسی دارد و بدون توجه به مواردی که اهم آن اشاره شد، مغایرت‌های بسیاری با اصول قانون اساسی خواهد داشت. لذا پیشنهاد می‌شود، طرح حاضر مورد بازنگری و اصلاح اساسی قرار گیرد.